

МЕТОДИКИ ВИМІРЮВАННЯ КРЕАТИВНОЇ АКТИВНОСТІ ТА ВИЯВЛЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ

У відношенні професійного самовизначення в період навчання у ВНЗ можна розглядати як професійне навчання і підготовку до професійної діяльності як стадію оволодіння знаннями, вміннями і навичками майбутньої професії. Встановлено, що застосування такої системи форм навчальної роботи повинне здійснюватися диференційовано й поетапно залежно від обсягу накопичених знань у студентів. Необхідними умовами розвитку креативної активності студентів є: диференціація цілей, обсягу й форм самостійної роботи студентів; комплексне дослідження всіх форм активізації й контролю самостійної роботи.

Ключові слова: самовизначення, мотивація, мотиваційні чинники, креативність, творчість, особистість, студенти.

В отношении профессионального самоопределения в период учебы в ВУЗе можно рассматривать как профессиональную учебу и подготовку к профессиональной деятельности как стадию овладения знаниями, умениями и навыками будущей профессии. Установлено, что применение такой системы форм учебной работы должно осуществляться дифференцированно и поэтапно в зависимости от объема накопленных знаний у студентов. Необходимыми условиями развития креативной активности студентов являются: дифференциация целей, объема и форм самостоятельной работы студентов, комплексное исследование всех форм активизации и контроля самостоятельной работы.

Ключевые слова: самоопределение, мотивация, мотивационные факторы, креативность, творчество, личность, студенты.

Аналіз наукової психологічної літератури показує недостатню розробленість таких питань, як можливості розвитку особистісних якостей, детермінуючи успішність протікання процесу професійного самовизначення особистості, особливостей впливу на ефективність учбової і професійної діяльності, яку виконує індивід, а також створення ефективних методів і технологій підсилення та оптимізації професійного самовизначення на етапі професійної підготовки.

Ці обставини обумовлюються необхідністю:

- визначення найбільш важливих для професійного самовизначення особистісних якостей, розвиток і оптимізація, які створюють умови для успішного протікання даного процесу;
- виявлення закономірностей взаємовпливу вищезазначених якостей і успішності професійного самовизначення студентів;
- обґрунтування основних напрямів роботи ВНЗ по оптимізації професійного самовизначення студентів.

З цих позицій пошук особистісних детермінант, які обумовлюють успішність професійного самовизначення студентів для наукового обґрунтування і розробці основних напрямів оптимізації цього процесу в умовах ВНЗ.

Процес професійного самовизначення особистості в умовах професійної підготовки можна назвати успішним, якщо в результаті психолого-педагогічної роботи зі студентами:

а) цільові орієнтири перемістились у поле самоудосконалення, освіти, кар'єри.

б) мотивація досягнення успіху стала більша мотивації уникнення невдач.

Момент професійного самовизначення є досить складним. На юнаків діє багато факторів, що мають вирішальний вплив на його вибір, власні уподобання, здібності, знання про світ професій, вимоги до професіонала у певній галузі, надії та сподівання батьків щодо перспективи своєї дитини, думка друзів-однолітків, престижність професії, потреба тих чи інших професій на ринку праці, матеріальна винагорода, зацікавленість обраною професією. Відповідно цих чинників розрізняються і мотиви вибору професії. В ідеальних умовах обрана професія повинна відповідати трьом критеріям:

- 1) співпадіння інтересів і уподобань майбутнього студента ВНЗ;
- 2) відповідність його потенційних можливостей, задатків і здібностей;
- 3) актуальність в сучасних умовах.

При гармонійному поєднанні всіх цих умов входження у професійну діяльність буде супроводжуватися внутрішнім задоволенням, розвине людину не лише як професіонала, а й як особистість, яка з часом самоактуалізується. Будучи студентом ВНЗ юнаки перебувають у сфері багатьох конструктивних видів спілкування з викладачами, які є розвинутими особистостями, професіоналами, що самоактуалізуються, а також з ровесниками, які в цей час перебувають в науковій площині, де знайомляться з різноманітністю поглядів і думок щодо питань, які їх хвилюють. Як правило, студентські роки стають сферою розви-

тку інтелекту, почуттів, вольових якостей, втілення творчого потенціалу, вияву креативності особистості студентів. Креативна активність студентів містить у собі творче мислення й процес реалізації творчих здібностей на практиці. Сфери прояву креативної активності студентів: засвоєння нормативного матеріалу, володіння ним і використання додаткової навчальної та наукової інформації; вивчення матеріалів, досліджень та їхнє використання у відповідях на семінарських заняттях, заліках, іспитах, сфери прояву креативного мислення у студентів охоплюють навчальний, науковий і виховний процеси в їхній єдності. При плануванні та організації самостійної роботи студентів з метою розвитку їхньої креативної активності необхідно домагатися: диференціації цілей, обсягу і форм самостійної роботи з курсів, а також щодо окремих груп студентів; комплексного дослідження всіх форм активізації й контролю самостійної роботи; включення самостійної роботи в усі форми навчального процесу з урахуванням оптимального сполучення її аудиторних і позааудиторних форм. Креативна активність проявляється на певному сприятливому психологічному тлі.

Сучасне розуміння креативної активності формувалося різними школами й напрямками: практикою психоаналізу (З.Фрейд, Е.Еріксон й ін.), гештальтпсихологією (М.Вертхеймер, Г.Мюллер й ін.), аналітичною психологією (А.Адлер, К.Юнг й ін.), генетичною психологією (Ж.Піаже, Д.Коффка й ін.), культурно-історичною теорією Л.С. Виготського й багатьма школами вітчизняної психології (П.Я. Гальперин, О.М. Леонтьєв й ін.). Проблема складності вивчення креативності полягає в тому, що вона вивчається на стику суміжних областей психічного життя: творча діяльність, творче мислення, творчі здібності.

Методики, спрямовані на виявлення рівня творчих здібностей, дають уявлення про них як про такі, що вже виявилися на даний момент часу. Ми розглядаємо творчі здібності з огляду на їхню детермінуючу роль у креативності. Творчі здібності при з'єднанні з перетворювальною потребою задають межі й можливості прояву креативності, що спрямована на їхній розвиток і реалізацію.

Розглядаючи методи дослідження креативної активності, ми виділяємо підходи Є.Торранса й С.Медника. Вони розглядають здібність до творчості як фактор, що сприяє активній життєвій позиції і як сукупність тих особливостей психіки, що забезпечує продуктивні утворення в діяльності. Це дозволяє вивести показники креативної активності: прагнення до оригінальності й новизни, творча ініціатива, прагнення до творчої роботи в несприятливих умовах, прагнення до професіоналізму, творча ці-

леспрямованість, міра визнання заслуг навколишніми. До психологічних корелятивів креативної активності можна віднести творчі здібності, вербальну і невербальну креативність. Методики виміру креативної активності за допомогою виявлення рівня розвитку творчого мислення, творчих здібностей і креативності розділяються на вербальні й невербальні. Серед найпоширеніших невербальних тестів можна виділити тести Дж.Гілфорда, Є.Торранса, серед вербальних – тест С.Медника, тест В.Меде й К.Піорковського. Для дослідження невербального аспекту креативності застосовується адаптована Р.Є. Тафель і В.М. Дружиніним методика Є.Торранса, яка являє собою набір картинок, що складаються з елементів (ліній), використовуючи які досліджений повинен домалювати картинку до деякого осмисленого зображення. Тест призначений для діагностики невербального (образотворчого) творчого мислення й невербальної креативності як «здатності до породження нового, оригінального продукту в умовах мінімальної вербалізації». В оригінальному тесті Є.Торранса використовується кілька показників креативності, зокрема, оригінальність, як несхожість створеного досліджуваним зображення на зображення інших. В.М. Дружинін розуміє оригінальність як статистичну рідкість відповіді, тому що не буває «двох ідентичних зображень».

Для дослідження вербального аспекту креативної активності ми застосовували методики оцінки творчих здібностей В.Меде і К.Піорковського, а також С.Медника. У методиці В.Меде і К.Піорковського досліджуваному називається три слова в сполученні, раніше не відомому йому, його завдання – якомога швидше написати найбільше осмислених фраз так, щоб у кожному входили всі ці слова. Цей тест досліджує творчу уяву, швидкість протікання процесів мислення й широти активності словника і призначений для діагностики вербальної креативності.

Методика С.Медника є набором з 20 трійок слів, до яких необхідно підібрати ще одне слово так, щоб воно сполучалося з кожним із трьох запропонованих (щоб становило деяке словосполучення), можна також змінювати запропоновані слова граматично й використовувати необхідні прийменники. Досліджуваному потрібно докласти зусиль, щоб ті образи й асоціації, які приходять у його голову у відповідь на запропоновані слова, були якомога оригінальнішими та яскравішими й по можливості потрібно дати максимальну кількість відповідей на кожен трійку слів. Тест призначений для діагностики вербальної креативності, що визначається як процес перекомбінування словесних елементів.

Також використовувалася методика для визначення творчого потенціалу особистості – опитувальник «Який ваш творчий потенціал?», у якому пропонується вибрати один із трьох варіантів відповідей на поставлене питання, далі підраховується кількість набраних балів. У підсумку визначається рівень творчого потенціалу, складовими якого є: допитливість, віра в себе, сталість, амбіційність, «слухова» пам'ять, зорова пам'ять, прагнення бути незалежним, здатність абстрагуватися, ступінь зосередженості.

Для виявлення впливу мотиваційних чинників на креативну активність ми скористалися анкетною-шкалою, яка являє собою ряд тверджень, що припускають вимір наступних параметрів: рівня креативності особистості й прагнення до оригінальності й новизни діяльності, зокрема, створення якісно нового й неповторного в ментальному або предметному плані; рівня креативності й престижу – цілеспрямованість до визнання суспільством досягнень творчої діяльності, прагнення проявляти креативність за межами тієї або іншої зовні заданої ситуації; рівня креативності й мотивації професіоналізму, а саме, прагнення до творчої роботи в різних умовах, здатність додавати сили до рішення творчих завдань незалежно від того, що буде впливати на хід діяльності, при цьому проявляючи професійні якості. В результаті ранжування відповідей нами було обрано ті три мотиваційних чинники, які набрали найбільшу кількість балів. Це – престиж, мотивація професіоналізму і новизна діяльності.

Метою даного дослідження є емпіричне вивчення впливу мотиваційних чинників на розвиток креативної активності. Спрямоване на виявлення впливу мотиваційних чинників розвитку креативної активності особистості, воно було проведено на вибірці 100 студентів віком від 17 до 20 років. До вибірки були включені студенти Чернівецького національного університету у кількості 100 осіб. Гендерні розбіжності представлені у такий спосіб: 21 юнак та 79 дівчат. З них були сформовані три експериментальні й одна контрольна групи. Проведене нами дослідження було зосереджене на виявленні впливу мотиваційних чинників на розвиток креативної активності особистості й мало своєю метою доведення або спростування гіпотези про розвиток креативності особистості за допомогою мотиваційних чинників, таких як престиж, мотивація професіоналізму й новизна діяльності. Для підтвердження висунутих припущень нами була проведена експериментальна робота, мета якої полягала у дослідженні впливу мотиваційних чинників на розвиток креативної активності особистості. Лише за умови розвиненої креативності студенти зможуть найбільш повно реалізувати себе у своїх професіях. Але який

же мотиваційний чинник допоможе досягти високого рівня розвитку креативності особистості у нашому випадку? За допомогою батареї тестів було проведено емпіричне дослідження. Спочатку нами було доведено, що групи перебувають на одному рівні розвитку креативності. За допомогою х-квадрат-критерія Пірсона ми зіставили чотири емпіричних розподіли нашого дослідження й підтвердили однакові рівні розвитку креативності.

Отже, ми можемо апробувати на кожній експериментальній групі різні мотиваційні чинники розвитку креативності, щоб одержати достовірні результати відповіді на питання: який мотиваційний чинник діє більш ефективно на розвиток креативності особистості.

Експеримент проводився в три етапи. На першому етапі за допомогою «Батареї тестів на визначення креативності особистості» (тест Є.Торранса, тест С.Медника, тест В.Меде й К.Піорковського, тест на виявлення творчого потенціалу) ми визначили початковий рівень креативності особистості кожного студента. Інструкції до тестів Є.Торранса й С.Медника давалися в класичному варіанті. Досліджуваним пропонувалося виконати наступні завдання (інструкція до тесту Є.Торранса): «Перед Вами дві сторінки, на яких намальовані незакінчені фігурки. Якщо Ви додасте до них додаткові лінії, то вийдуть цікаві предмети або сюжетні картинки. На виконання завдання дається 10 хвилин. Постарайтеся придумати таку картинку або історію, яку ніхто інший не зможе придумати. Зробіть її повною, додавайте до неї нові ідеї. Придумайте цікаву назву для кожної картинки й напишіть її внизу під картинкою». Потім досліджуваному пред'являвся стимульний варіант. У результаті обробки тесту було виявлено загальний індекс невербальної креативності.

Інструкція до тесту С.Медника (скорочений варіант): «Вам пропонуються трійки слів, до яких необхідно підібрати ще одне слово так, щоб воно сполучалося з кожним із трьох запропонованих слів (становило деяке словосполучення). Ви можете також змінювати слова граматично й використовувати прийменники. Наприклад, для слів «годинники, скрипка, єдність» відповіддю може бути слово «майстер» (майстер по годинниках, скрипковий майстер, єдиний майстер). Постарайтеся, щоб ті образи й асоціації, які приходять вам у голову у відповідь на запропоновані слова, були якомога оригінальніші і яскравіші. Спробуйте дати максимальну кількість відповідей на кожну трійку слів».

Далі досліджуваним пропонувався стимульний матеріал. В результаті попередньої обробки визначався загальний по-

казник вербальної креативності. Інструкція до тесту В. Меде й К.Піорковського: «Після сигналу «Увага!» я назву й напишу на дошці три слова. Ваше завдання – якомога скоріше написати найбільше змисловних фраз так, щоб до кожної з них входили всі три слова. Наприклад, якби я написав(ла) «дощ», «поле», «земля», можна було б об'єднати їх у таку фразу: «Дощ у полі добре промочив землю». Можливі й інші фрази. Кожну фразу треба писати з нового рядка. Коли я буду говорити: «Риска», ставте чітку косу риску в тому місці, у якому Вас застане сигнал. Пишіть швидко, але звичайним почерком, щоб було неважко прочитати. Коли я дам команду «Стоп!», припиніть писати й переверніть аркуш паперу».

Досліджуванам давалося три групи слів: «море-пляж-літо», «студент-навчання-університет», «творчість-активність-особистість». На кожен групу давалося по п'ять хвилин. Велось спостереження за мімікою й поведінкою досліджуваних. Шляхом опитування уточнювалося, які фрази писати легко, а коли було важко що-небудь придумати, що саме заважало. У результаті попередньої обробки, як і у попередньому тесті, визначався загальний показник вербальної креативності.

Інструкція до тесту на виявлення творчого потенціалу: «Досліджуванам дається вісімнадцять питань, до яких запропоновано на вибір по три варіанти відповіді. Треба вибрати один із запропонованих варіантів відповідей». У результаті попередньої обробки визначався рівень креативного потенціалу. При обробці тестових матеріалів ми виявляли параметр розвитку креативності особистості (КАО): де КАО – параметр розвитку креативної активності особистості; РВК – рівень вербальної креативності (взятий з результатів тестів С.Медника, В.Меде й К.Піорковського); РНК – рівень невербальної креативності (результати тесту Є.Торранса); РТП – рівень творчого потенціалу.

Параметр розвитку креативності (КО) відповідає наступним градаціям: 1 – дуже високий рівень розвитку креативності особистості; 2 – високий; 3 – вищий за середній; 4 – ледве вищий за середній; 5 – середній; 6 – дещо нижчий середнього; 7 – нижчий середнього; 8 – низький; 9 – дуже низький. Отримані результати ми відобразили в гістограмах, наведених у нашому дослідженні в наступних параграфах.

На другому етапі за допомогою «Батарей тестів на визначення креативності особистості» ми визначили параметри креативності особистості кожного студента. Після семестрової навчальної роботи з розвитку креативності в експериментальних групах, також виміряли рівень креативності в студентів контрольної групи.

Для того, щоб виявити, наскільки чи взагалі працюють мотиваційні чинники, які ми виділили, за допомогою G-критерію знаків ми визначили напрямок типових або випадкових зрушень результатів параметрів креативної активності особистості (КАО) на першому й другому етапах експерименту. Використовуючи G-критерій знаків для встановлення загального напрямку зрушення КАО для різних мотиваційних чинників креативної активності особистості, нами було висунуто наступні робочі гіпотези:

Нульова: Перевага типового напрямку зрушення є випадковою.

Зворотня: Перевага типового напрямку зрушення не є випадковою.

Для виявлення «типових» знаків зміни результатів параметра КАО підраховуємо спочатку кількість позитивних, негативних і нульових зрушень по кожній шкалі й у кожній вибірці. Результати для підрахунку G-критерію.

У результаті дослідження нульова гіпотеза відкидається, а затверджується зворотня гіпотеза з рівнем значимості $p < 0,01$. Це дозволяє нам зробити наступний висновок: статистично вірогідно, що отримані параметри КАО зменшуються, тим самим підвищується рівень розвитку креативності особистості. Отже, мотиваційні чинники, які ми виділили, впливають на розвиток креативності особистості, зокрема, спостерігається ріст параметрів креативної активності особистості після впливу на неї наступних мотиваційних чинників – престижу, мотивації професіоналізму і новизни діяльності.

На третьому заключному етапі за допомогою «Батарей тестів на визначення креативності особистості» (тест Е.Торранса, тест С.Медника, тест В.Меде й К.Піорковського, тест на виявлення творчого потенціалу) ми визначили кінцевий рівень креативної активності особистості кожного студента, що був розвинений упродовж усього експерименту. Третій етап проходив наприкінці навчального року. Між другим і третім етапом ми проводили «занурення» у діяльність, що дозволяє більш ефективно розвивати креативну активність особистості. Далі нами порівнювалися отримані результати щодо її розвитку через вплив мотиваційних чинників і виявлявся найбільш продуктивний чинник розвитку креативної активності особистості. Ним виявився мотиваційний чинник – новизна діяльності, на другому місці – мотивація професіоналізму й на третьому – мотивація престижу. Це дозволяє нам говорити про те, що престиж тільки на перший погляд може мати переважаючий вплив на розвиток креативної активності особистості, насправді ж більш сильне мотивування має новизна діяльності. Теоретичний аналіз

проблеми, одержані експериментальні результати підтвердили висунуту гіпотезу і дозволили зробити такі висновки:

Автором розроблено програму стимулювання креативної активності, що передбачає комплексне використання всіх форм навчання, засобів контролю та перевірки знань. В основу цієї програми покладена ідея моделювання таких психолого-педагогічних умов навчання, які б спонукали студентів-психологів експериментальних груп до підвищення рівня та розширення форм прояву креативної активності в процесі навчання. Програма передбачає застосування низки вправ, які забезпечують «занурення» у діяльність, стимулювали креативну активність студентів за допомогою зразка креативної поведінки досвідченого викладача-експериментатора. На практичних заняттях ми застосовували метод «мозкового штурму» і брали його за форму тієї ділової гри, яка нам і допомагала стимулювати мотив престижу у студентів-психологів. Далі нами застосовувався тренінг креативності. Обраний психологічний чинник – мотивація професіоналізму для розвитку креативності особистості – був спрямований на самостійну роботу майбутніх психологів, що є важливим етапом переробки навчальної інформації у міцні знання, уміння і навички. На базі самостійної роботи ми використали деякі елементи методики синектики для розвитку креативності особистості. Вона побудована на пригальмуванні студентом у себе почуття задоволеності при виникненні першої ідеї, що здається блискучою й заважає продукуванню інших, більш ефективних ідей. Генерування винахідницьких ідей здійснюється в процесі спільної роботи студентів на заняттях. Також метод синектики нами використовувався як форма перевірки самостійної роботи студентів. Більші можливості у розвитку креативності особистості майбутніх психологів мали семінарські і практичні заняття, тому що на них викладачем частіше були використані прийоми залучення студентів до активної участі в обговоренні навчальних питань («круглі столи», семінари-дискусії, рольові ігри та ін.). Крім того, на заняттях студенти експериментальної групи постійно включалися до нової діяльності. Студентам задавалися такі нестандартні ситуації, у яких їм постійно потрібно було відходити від стереотипів і знаходити нові, іноді нестандартні виходи з них. Одним із таких засобів, які «занурювали» студентів у нову діяльність, яка сприяє розвитку креативності особистості, була колективно-творча діяльність, побудована за методикою організації колективно-творчої справи І.П.Іванова.

Рівень впливу мотиваційних чинників на розвиток креативної активності особистості студентів вимірювався за допомогою

шкали-анкети. Обстеження були груповими і проводилися під час занять. У результаті проведеного кореляційного аналізу за Спірменом були отримані результати, які дозволяють стверджувати, що існує статистично достовірний лінійний прямий зв'язок між мотиваційними чинниками – престижу, мотивації професіоналізму, новизни діяльності і креативною активністю особистості, а найбільш значимим мотиваційним чинником, який впливає на розвиток креативної активності особистості, є новизна діяльності.

Далі нами було проведено кореляційний аналіз, який дозволив виявити наявність прямого лінійного зв'язку між психологічними чинниками і креативною активністю особистості, що, у свою чергу, підтверджує викладене вище припущення про вплив мотиваційних чинників на розвиток креативної активності особистості. У результаті проведеного емпіричного дослідження виявлено ваговий розподіл мотиваційних чинників розвитку креативної активності особистості в експериментальних і контрольних групах.

Усе вищезазначене свідчить про наявність таких основних умов ефективного застосування психологічних чинників розвитку креативної активності у студентів, як створення системи мотиваційних чинників та умов розвитку креативної активності, а також оптимізація впливу мотиваційних чинників на креативну активність особистості студента під час його навчання у ВНЗ.

1. Здійснено аналіз основних психолого-педагогічних підходів до дослідження креативної активності особистості та її детермінант. Встановлено, що поняття активності особистості розкривається за допомогою синтезу інших понять, таких як реакція, поведінка, дія, активація шляхом розгляду механізмів їхньої реалізації. Серед найбільш вагомих детермінант, які обумовлюють креативну активність людини виділяються: творчий потенціал, інтелектуальна активність, надситуативна активність. В якості складових креативної активності особистості пропонуються: сприйняття, мислення, емоції, пам'ять, увага, уява, інтуїція.

2. Виділені в процесі дослідження мотиваційні засоби суттєво впливають на розвиток креативної активності особистості, зокрема спостерігається зростання параметрів креативної активності особистості після впливу на неї мотиваційними чинниками престижу, мотивації професіоналізму й новизни діяльності. Перше місце посів мотив «новизна діяльності», друге – мотив професіоналізму, третє – «престиж професії».

3. Запропоновано авторську програму стимулювання креативної активності майбутніх психологів, яка передбачає застосування низки вправ, що забезпечують «занурення» у діяльність, зокрема

стимулювання креативної активності студентів за зразком креативної поведінки досвідченого викладача-експериментатора. Доведено, що застосування тренінгу креативності дає можливість значно підвищити результативність самостійної роботи майбутніх психологів, що є важливим етапом переробки навчальної інформації у міцні знання, уміння і навички. В якості форми перевірки самостійної роботи студентів використано метод синектики, який ґрунтується на зниженні студентом власного рівня почуття задоволення при виникненні першої ідеї, що здається блискучою й гальмує виникнення інших, більш ефективних ідей.

4. Визначено основні напрямки актуалізації мотиваційних чинників розвитку креативної активності у студентів, зокрема творення належних психолого-педагогічних умов та оптимізація впливу мотиваційних чинників на розвиток креативної активності майбутніх психологів. Це вимагає включення самостійної роботи до усіх форм навчального процесу з урахуванням оптимального сполучення аудиторних та позааудиторних форм навчання. Встановлено, що застосування такої системи форм навчальної роботи повинно здійснюватися диференційовано й поетапно залежно від обсягу накопичених знань у студентів. Необхідними умовами розвитку креативної активності студентів є: диференціація цілей, обсягу й форм самостійної роботи студентів; комплексне дослідження всіх форм активізації й контролю самостійної роботи.

The professional self-determination during the period of studying at higher educational establishments may be considered as vocational education and preparation for the professional work, as stage of knowledge, abilities and skills mastering in future profession. The application of educational forms of work of such system is established to be differentiated and step by step depending on the volume of accumulated knowledge of students. Necessary conditions of the development of students' creative activity are: the differentiation of objectives, scope and forms of students' independent work; a comprehensive study of all forms of activation and independent work control. The fault of education system is established to be a personality with insufficiently developed creative thinking, who in the future may have difficulties in perception of the world, in making decisions in non-standard situations, unable to find the connection between the unusual concepts and phenomena.

Keywords: self-determination, motivation, motivational factors, creativity, creation, personality, students.

Отримано: 11.01.2013 р.